

Cầu Cái Răng xưa.

Ngày trước, khi chưa có cầu Quang Trung, cầu Hưng Lợi và đường dẫn cầu Cần Thơ, khách bộ hành, xe cộ từ các tỉnh miền Hậu Giang, Sóc Trăng, Bạc Liêu, Cà Mau muốn vào Cần Thơ, hoặc đi TP Hồ Chí Minh đều phải qua cầu Cái Răng, cửa ngõ phía Nam của thành phố. Ngày nay, đi qua cầu Cái Răng vừa được xây mới, không khỏi nhớ đến chiếc cầu đã từng đóng hành cùng những thăng trầm lịch sử.

Cái Răng vốn sớm trở thành nơi đô hội, đã được mô tả trong "Nam Kỳ phong tục điển ca":

"Chợ Cái Răng – xứ hào hoa,
Phố lâu hai dãy, xinh đa

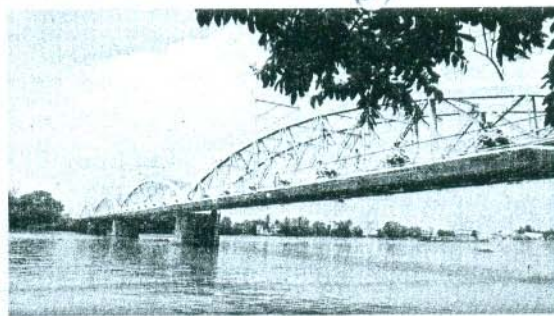
quá xinh.
Có trường hát cát rộng thính,
Để khi hứng cảnh, thích tình
xướng ca."

Thành ngữ "cà com lớn tiến" (âm chỉ nhà giàu có, xứ phì nhiêu dễ làm ăn) là dấu ấn của vùng đất này. Ngoài tiềm lực kinh tế, Cái Răng còn có vị thế quan trọng về chính trị và cả quân sự. Tòa Bô (hành chánh) của Pháp đã từng đóng tại đây. Tác giả Huỳnh Minh, trong Cần Thơ xưa, kể lại: "...Tòa Bô thiết lập tại Trà Ôn để điều khiển các cơ cấu cai trị khắp vùng Phong Phú (Cần Thơ), đặt dưới quyền kiểm soát của một viên quan Pháp, chỉ được một năm thì bị dời về đặt ở Cái Răng (sau này là quận lỵ Châu Thành, cách tỉnh lỵ Cần Thơ Phong Dinh 6 cây số). Rồi do nghị định của Soái phủ

Sài Gòn, ngày 23 Février 1876, vùng Phong Phú lập thành tỉnh, mang tên Cần Thơ. Tòa Bô (hành chánh) đặt tại tỉnh lỵ Cần Thơ..."

Cầu Cái Răng trọng yếu, cửa ngõ đi vào trung tâm thành phố, có nhiều nhịp được xây dựng năm 1913 và được sử dụng theo Nghị định ngày 29-03-1913. Địa chỉ Cần Thơ ghi: "Cầu bắc qua sông rạch lớn là cầu sắt quay như cầu Cái Răng, Ngã Bảy, Rạch Gòi. Năm 1913, bắc cầu Cái Răng dài 195 mét, tốn phí 215.000 đồng" (bạc Đông Dương – NTV).

Chiếc cầu nối liền hai bờ sông, tạo thuận lợi cho việc lưu thông bằng đường bộ. Từ khi được xây dựng đến nay, cầu Cái Răng đã trải qua nhiều lần phá rồi xây, theo những biến động của lịch sử. Năm 1939, Pháp tuyên chiến với Đức, bị thất bại thảm hại. Ngày 9-3-1945, phát xít Nhật đảo chính thực dân Pháp trên toàn Đông Dương. Quan quân Pháp cuống cuồng tháo chạy vào các vùng sâu, vùng xa, khi họ cò gậy. Trong sách Cần Thơ xưa, tác giả Huỳnh Minh viết về việc đánh phá cầu Cái Răng: "...Chánh Tham biện De Montaigut bỏ tỉnh rút vào đồng quê, cương quyết kháng Nhật. Một ngày trong tháng 3 lúc xế chiều, De Montaigut đặt một toán quân từ miệt Vàm Láng, Phong Điền kéo ra phá cầu đúc Cái Răng. Súng nổ vang một góc trời. Từ tỉnh lỵ Cần Thơ, quân đội Nhật kéo vào xung kích. Khói lửa bốc cao. Dân chúng Cái Răng Cần Thơ trải cơn chạy loạn hãi

Và cầu Cái Răng nay.

hùng!"
Tân quân Pháp cao chạy xa bay, quân Nhật làm chủ tình hình. Cầu Cái Răng lại được sửa chữa gấp, nhịp độ lưu thông chẳng mấy chốc nổi lại bình thường. Ngày 6-8-1945 và ngày 8-8-1945, Mỹ ném hai quả bom nguyên tử xuống thành phố Hiroshima và Nagasaki của Nhật. Nhật Hoàng kêu gọi quân đội và dân chúng đầu hàng Đồng Minh vô điều kiện. Lợi dụng Pháp chạy, Nhật hàng, ngày 26-8-1945, Ủy ban giải phóng tỉnh Cần Thơ đã lãnh đạo nhân dân giành chính quyền trong toàn tỉnh. Trong một cuộc họp báo ở Brazaville (châu Phi), Pháp tuyên bố trước thế giới "quyết lấy lại Đông Dương". Ngày 5-10-1945, tướng Leclère đem quân đến Sài Gòn và tuyên bố "sẽ bình định Nam Bộ".

Liên tiếp các ngày 25, 28, 29 và 30-10, quân viễn chinh Pháp

ra sức đánh chiếm các tỉnh Mỹ Tho, Gò Công, Vinh Long và Cần Thơ. Chính quyền cách mạng kêu gọi kháng chiến, cầu phá, nhà giở, lộ cước, chặn bước tiến của quân địch. Theo địa chỉ Cần Thơ, "...ở mặt trận Cái Răng, Cộng hòa vệ binh do đồng chí Trần Văn Hoài chỉ huy phối hợp với lực lượng du kích quận Châu Thành, ta phá nhịp cầu sắt Cái Răng gây trở ngại đường bộ, địch tiến đánh đường bộ bằng đường sông, cho tàu đổ bộ lên cầu Cái Răng. Hai cánh quân địch trên lộ và sông yểm trợ nhau tấn công, lực lượng vũ trang của ta đánh trả, sau đó rút lui". Phá cầu Cái Răng lần này có cả sự tham gia của kỹ sư Nguyễn Ngọc Bích, người làng Hội An, tổng Bảo Hội, Bến Tre. Anh em ông là 3 trong 6 người Việt Nam đầu tiên đi học ở Pháp đậu bằng kỹ sư.

Cầu Cái Răng bị phá lần 3 vào

cao điểm giải phóng miền Nam thống nhất đất nước. Chiếc cầu do các chiến sĩ đặc công đánh sập: "...Trong chiến dịch tiến công địch năm 1972 (địch gọi là mùa hè khói lửa) và vùng chiến trường Trj- Thiên cũng như các chiến trường khác ở miền Nam, quân dân trên địa bàn Phong Điền liên tục tiến công và làm chủ bằng sức mạnh tổng hợp đã tiêu hao nhiều sinh lực địch, mở mũi, mở vùng, giúp dân giành đất tạo ra thế mới trên địa bàn, góp phần quan trọng vào thắng lợi chiến trường Cần Thơ năm 1972. Cụ thể như đánh sập cầu Cái Răng vào ngày 7-4-1972" (Biên khảo lịch sử Phong Điền- Cần Thơ). Địa chỉ Cần Thơ cũng ghi lại: "Ngày 7-4-1972 ta đánh hư nặng cầu Cái Răng nằm trên quốc lộ 4 (nay là quốc lộ 1), cách thành phố Cần Thơ 6 km". "Cầu Cái Răng bị mìn nổ hu hại kéo theo một số cán bộ cao cấp của quận Cái Răng bị phạt nặng, ông quận trưởng trung tá Huỳnh Thái Nguyên bị 15 ngày trong cãm, trưởng ty an ninh quân đội, trưởng ty cảnh sát quốc gia cũng thọ phạt như thế, số nhân viên cấp dưới đều bị phạt không sao kể xiết".

Chiến tranh, cầu Cái Răng ta phá; hòa bình, ta xây lại cầu. Địa chỉ Cần Thơ ghi: "...Sau ngày miền Nam giải phóng, năm 1976 ta xây dựng hai cây cầu bê tông cốt thép Cái Răng và Phụng Hiệp thay cho cầu sắt cũ kỹ thời xưa để lại, nối liền quốc lộ 1 thông suốt từ Cần Thơ đi Sóc Trăng, Bạc Liêu, Cà Mau". Cầu Cái Răng bê tông cốt thép được đưa vào sử dụng từ năm 1982, dài 126m, bề ngang mặt cầu 9m, phần cao nhất của cầu là 9,36m, được chia thành chín nhịp. Chi phí xây dựng cầu lên đến hàng chục tỉ đồng.

Trước nhu cầu nâng cấp hạ tầng kỹ thuật phục vụ phát triển kinh tế xã hội, cầu Cái Răng một lần nữa được xây dựng mới, đưa vào sử dụng cuối năm 2009 đầu 2010. Đây là một trong 16 cây cầu nằm trong dự án do Bộ Giao thông Vận tải làm chủ đầu tư, nguồn vốn vay ngân hàng hợp tác Quốc tế Nhật Bản (JBIC).

NGUYỄN TẤN VINH

*** TÀI LIỆU THAM KHẢO:**

- Địa chỉ Cần Thơ – Tỉnh ủy, UBND Tỉnh CT, XB - 2002
- Cần Thơ xưa – Huỳnh Minh, Thanh Niên - XB - 2001
- Việt Nam tự điển - Lê Văn Đức, Khai Trí - XB - 1970
- Biên khảo lịch sử Phong Điền – CT- Đảng Bộ H. Phong Điền, XB - 2007
- Cùng một số tạp chí và báo khác.